

Ett liv i nyttans tjänst

av Tommy Jeppsson

TITEL:

Historien, Försvaret och samhället: En bok om Gustaf Petri, Hemvärnets skapare

FÖRFATTARE:

Gunnar Petri

FÖRLAG:

Utgiven av Petriska släktstiftelsen

GENERALMAJOR GUSTAF PETRI är det svenska hemvärnets portalfigur. Han var dess skapare och det är ingen tillfällighet att organisationens främsta utmärkelse getts namnet *Petrimedaljen*, en tribut till mannen som i mycket kom att personifiera idén bakom en militär organisation baserad på folklig uppslutning och viljan att göra en insats för landets försvar. Han var även historiker, krönt med en promovering till hedersdoktor år 1950.

Gustaf Petri föddes 1885 och växte upp i Linköping. Fadern var lärare och ämbetsman. En avsaknad av förmögenhet i förening med rådande tidsanda, med försvarsfrågan högt upp på den politiska agendan, medförde att sonen valde officersyrket. Han blev underlöjtnant vid Första Livgrenadjärregementet 1905, vilket var förlagt till hemstaden. Trupptjänsten kom sedan över åren att varvas med lärartjänst på Karlberg, utredningsuppdrag och senare tjänstgöring vid Generalstabens krigshistoriska avdelning. Gustaf Petris i grunden akademiska läggning och djupa historieintresse passade senare i karriären också mycket väl in på chefskapet för den krigshistoriska avdelningen, i vilken

befattning han 1933 efterträdde sin vän, den blivande överbefälhavaren Helge Ljung.

Krigshistoria var under denna tid ett ytterligt prestigefyllt ämne, dess betydelse i officersutbildningen var central, med konsekvensen att en tjänstgöring vid, och då inte minst chefskapet för Generalstabens krigshistoriska avdelning medförde högt anseende. Under Gustaf Petris chefstid producerades det stora verket om Gustav II Adolfs fälttåg, samtidigt som han utgav egna arbeten över den karolinska tiden och en stor regementsmonografi.

Oaktat att Gustaf Petri i likhet med Helge Ljung fick vänta på att komma in i generalstaben blev han engagerad i gruppen kring *Ny Militär Tidskrift*, framdriven av ett antal nytänkande officerare och under fast ledning av Helge Ljung, vars mål var en modern, som dåvarande benämning lydde, krigsmakt. Petri tillhörde inte de mest profilerade medlemmarna av den så kallade Jungjuntan, därtill var hans framtoning alltför modest, varvid han mycket väl kan karakteriseras som uppfyllande idealet för den tyske generalstabs-officeren, nämligen mehr seien als scheinen. Hans goda resultat och en allmän aktning för

hans person ledde också till att han omsider intransporterades i generalstaben, något som bidrog till att karriären sköt fart.

Petri var en folkbildare då det gällde försvarets förankring i samhället, en roll av stor betydelse efter krigsslutet 1918 följt av nedrustningsbeslutet 1925, där begreppet ”folk och försvar” blev en realitet först efter beredskapsåren 1939–1945. Petri var med om att tillsammans med den dåvarande SSU-ordföranden, sedermera försvarsministern Torsten Nilsson, bilda Centralförbundet Folk och Försvar samma år som andra världskriget bröt ut. Gustaf Petri var även ledamot av Kungl Krigsvetenskapsakademien.

Petri blev chef för krigsskolan 1937, en befattning för vilken hans pedagogiska förmåga och intresse, parat med ett brett engagemang för olika samhällsfrågor, passade mycket väl. Ett idogt arbete för att bredda officersrekryteringen och öka inslaget av samhällsorienterande ämnen i officersutbildningen var några av de avtryck som chefsåren för krigsskolan avsatte.

Det var landets kraftfulle försvarsminister, Per Edvin Sköld, som var drivkraften bakom beslutet att utnämna Gustaf Petri till befattningen som hemvärnschef, senare benämnd rikshemvärnschef, en utnämning som påtagligt innebar att starta arbetet från ruta noll. Det gällde att bygga organisationen från grunden vad gällde uppgifter, ledning, rekrytering, utrustning och integration med Krigsmakten i övrigt. Petris personlighet passade utmärkt för rollen, han var en auktoritet, åtnjöt ett högt förtroende liksom hade ett brett samhälleligt kontaktnät och en hög förmåga att kommunicera ut till beslutsfattare på olika nivåer i det svenska samhället vad som behövde göras, och inte minst, att få stöd för detta.

År 1952, fem år efter sin pensionering, utgav Gustaf Petri boken *Mina Hemvärnsår*, vilken är ett vittnesbörd över den faktiska framgångssaga som hans tid som chef för hemvärdet, denna de facto folkrörelse, innebar. Det var år som för Gustaf Petris personliga del innebar ett totalt engagemang av hängiven insats, där begreppet fritid verkar ha förekommit ytterligt sparsamt, men där resultatet, ett lokalt förankrat kufförsvaret om 100 000 man, talade för sig själv. Att hans civilstatus som ogift underlättade detta heljutna engagemang är sannolikt, men det var framförallt uppgiften att skapa något betydande och bestående för landets försvar som bar fram honom.

Gustaf Petris livsuppgift sammanföll i hög grad med hans sju hemvärnsår. Det skulle vara lätt för honom att efter en så pass lång period med intensivt arbete och ständiga resor, där alla landets hemvärnsområden besöktes, slå sig till ro. Någon form för pensionärstillvaro i stilla kontemplation verkar knappast ha föresvävat hemvärnsgeneralen, vilken efter avgång från den aktiva tjänsten fick mer tid att fortsätta med det historiska forskningsarbete som i hög grad var en del av hans person och som inte avslutades förrän i samband med hans död 1961.

Ledamoten Gunnar Petri har skrivit en mycket trevlig och lättläst bok över sin släkting. Gustaf Petris livshistoria är mycket intressant att få en inblick i, och här erbjuder ledamoten Petris bok några stimulerande timmar i läsfåtöljen.

Recensenten är överstelöjtnant, ledamot av KKrVA och redaktör för dess Handlingar och Tidskrift.